

Walter Isaacson **Elon Musk**

WSOY

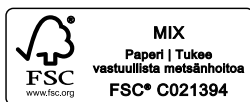
Walter Isaacson

ELON MUSK

SUOMENTANUT JORMA-VEIKKO SAPPINEN

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

Englanninkielinen alkuteos
Elon Musk
Copyright © 2023 by Walter Isaacson

Suomenkielinen laitos
© Jorma-Veikko Sappinen ja WSOY 2023
Werner Söderström Osakeyhtiö
ISBN 978-951-0-48617-7
Painettu EU:ssa

*Niille, joita olen loukannut, haluan sanoa vain,
että minä keksin uudestaan sähköauton ja
aion lähettää ihmisiä avaruusaluksella Marsiin.
Luulitteko, että olisin vain tavallinen rento tyyppi?*

– ELON MUSK: SATURDAY NIGHT LIVE, 8. TOUKOKUUTA 2021

*Ne, jotka ovat tarpeeksi hulluja luullakseen,
että voivat muuttaa maailmaa, muuttavat sitä.*

– STEVE JOBS

Sisältö

Prologi: Tulen muusa	11
1. Seikkailijat	18
2. Oman pään mukaan	23
3. Elämä isän kanssa.....	29
4. Etsijä	34
5. Pakonopeus.....	39
6. Kanada	43
7. Queen's	46
8. Penn.....	51
9. Lähde länteen	55
10. Zip2.....	60
11. Justine	67
12. X.com	71
13. Valtaus.....	79
14. Mars.....	86
15. Rakettimies.....	92
16. Isiä ja poikia.....	96
17. Lisää kierroksia	100
18. Muskin raketinrakentamisen säännöt.....	104
19. Herra Musk menee Washingtoniin	111
20. Perustajat.....	117
21. Roadster	123
22. Kwaj.....	135
23. Kaksi kertaa.....	140
24. SWAT-ryhmä	145
25. Ohjat käsiin.....	151
26. Avioero	156
27. Talulah.....	160
28. Kolmas kerta.....	163
29. Kuilun partaalla.....	165

30. Neljäs kerta	168
32. Model S.....	179
33. Yksityinen avaruusteollisuus	186
34. Falcon 9:n laukaisu.....	191
35. Naimisiin Talulahin kanssa	194
36. Valmistus	198
37. Musk ja Bezos	203
38. Haukka kuulee haukankasvattajan	208
39. Talulah-vuoristorata	213
40. Tekoäly.....	216
41. Autopilotin alku	222
42. Aurinkoenergia.....	227
43. The Boring Company	232
44. Kivikkoisia suhteita	235
45. Laskeutuminen pimeyteen.....	241
46. Fremontin tehdashelvetti	249
47. Avoin silmukka -varoitus.....	259
48. Seuraukset	267
49. Grimes.....	276
50. Shanghai	282
51. Cybertruck.....	285
52. Starlink.....	290
53. Starship	294
54. Autonomian päivä.....	300
55. Giga Texas	303
56. Perhe-elämää	307
57. Kaasu auki	314
58. Bezos vastaan Musk, 2. erä	320
59. Starship-rynnäkkö	325
60. Aurinkoenergiarynnäkkö	336
61. Iltamenoja	342
62. Inspiration4	347
63. Raptorin myllerrys	352
64. Optimus syntyy.....	357
65. Neuralink.....	361
66. Vain näkö	366

67. Raha	370
68. Vuoden isä	374
69. Poliitikka	378
70. Ukraina.....	389
71. Bill Gates.....	396
72. Aktiivinen sijoittaja	401
73. »Tein tarjouksen»	410
74. Kuuma ja kylmä	419
75. Isänpäivä	426
76. Starbasen ravistelu.....	433
77. Optimuksen viilailu	440
78. Epävarmuus	446
79. Paljastettu Optimus	452
80. Robotaxi.....	457
81. »Antaa mennä tästä alas»	461
82. Valtaus.....	466
83. Kolme muskettisoturia	469
84. Sisällön moderointi	477
85. Halloween	486
86. Siniset merkit	490
87. Kaikki peliin.....	499
88. Kova linja.....	505
89. Ihmeitä	512
90. Twitterin kansiot	516
91. Kaninkolot.....	525
92. Joulun tempaus	532
93. Tekoäly autoille.....	542
94. Tekoäly ihmisille	548
95. Starshipin laukaisu	555
<i>Kiitokset</i>	563
<i>Lähteet</i>	564
<i>Viitteet</i>	569
<i>Hakemisto</i>	586
<i>Tekijästä</i>	608

Prologi

Tulen muusa

Koulun piha

Kipu tuli Elon Muskille tutuksi lapsena Etelä-Afrikassa, mutta hän oppi selviytymään siitä.

Kaksitoistavuotiaana hänet vietiin bussilla erämaahan eloonjäämisleirille, jota sanottiin *veldskooliksi*. »Se oli puolisotilaallista *Kärpästen heraa*», Musk muistelee. Lapsille annettiin pienet muona- ja vesiannokset, ja he saivat tapella niistä – siihen suorastaan kannustettiin.

»Kiusaaminen oli hyve», sanoo hänen nuorempi veljensä Kimbal. Isot lapset oppivat pian lyömään pienempiä kasvoihin ja viemään näiden annokset. Elon oli pienikokoinen ja sosiaalisesti kömpelö, ja hänet hakattiin kaksi kertaa. Hän laihtui leiriaikana yli neljä kiloa.

Ensimmäisen viikon lopulla pojat jaettiin kahteen ryhmään, joiden käskettiin hyökätä toisiaan vastaan. »Se oli mielipuolista, tajunnan räjäyttävää», Elon muistelee. Muutaman vuoden välein joku lapsista kuoli. Ohjaajat kertoivat heistä tarinoita varoitukseksi. »Älkää olko typeriä niin kuin se tyhmä vittupää, joka kuoli viime vuonna», he saattoivat sanoa. »Älkää olko tyhmiä, heikkoja vittupäitä.»

Elon meni *veldskooliin* toisen kerran vähän ennen kuin täytti kuusitoista. Hän oli kasvanut paljon, yhdessä pyrähdyksessä 183-senttiseksi järkäleeksi, jolla oli karhumainen ruumiinrakenne, ja hän oli opetellut hieman judoa. Niinpä *veldskool* ei ollut sillä kertaa kovin paha. »Tajusin silloin, että jos joku öykkäri minulle, pystyn lyömään häntä kovaa nenään, niin eipä öykkäri enää. Joku saattoi piestä minut pahanpäiväisesti, mutta jos olin osunut kunnolla nenään, kimppuuni ei enää käyty.»

Etelä-Afrikka oli 1980-luvulla väkivaltainen maa, jossa puukotukset ja iskut konetuliaseilla olivat yleisiä. Erään kerran Elon ja Kimbal nousivat junasta matkalla apartheidin vastaiseen konserttiin ja joutuivat kahlaamaan läpi verilammikon, joka oli kuolleen ihmisen vieressä. Vainajan aivoista törrotti edelleen veitsi. Lenkkareiden pohjiin paakkuuntui verta, ja siksi heidän askelensa päästivät koko illan maiskahtavan äänen katukiveyksellä.

Muskin perheellä oli saksanpaimenkoiria, jotka oli koulutettu hyökkäämään kaikkien talon ohi juoksevien kimppuun. Kerran kuusivuotiaana Elon juoksi pihatietä pitkin, jolloin hänen lempikoiransa kävi hänen kimppuunsa ja haukkasi valtavan palan hänen selästään. Kun häntä valmisteltiin ommeltavaksi ensiavussa, hän vastusti hoitoa siihen saakka, kunnes hänelle luvattiin, ettei koiraa rangaistaisi. »Ette kai tapa sitä?» Elon kysyi. Hänelle vannottiin, ettei niin tehtäisi. Kertoessaan tarinaa Elon vaikenee ja katsoo pitkän aikaa kaukaisuuteen. »Sitten he jumalauta ampuivat sen.»

Kaikkein kirpaisevimmat kokemukset tulivat koulusta. Elon oli pitkän aikaa luokkansa nuorin ja pienin oppilas. Hänen oli vaikea tulkita sosiaalisia vihjeitä. Empatia ei käynyt häneltä luonnostaan, mielistely ei huvittanut eikä sopinut hänen luonteelleen. Siksi kiusaajat ottivat hänet usein tähtäimeen ja löivät häntä kasvoihin. »Ellei teitä ole koskaan lyöty nenään, teillä ei ole aavistustakaan, kuinka se vaikuttaa koko loppuelämään», hän sanoo.

Eräässä aamunavauksessa oppilas, joka pelleili kaveriporukkinsa kanssa, törmäsi Eloniin. Elon tönäisi poikaa takaisin. Sanoja vaihdettiin. Poika ja hänen ystävänsä etsivät Elonin välitunnilla, kun tämä söi kerrosvoileipää. He lähestyivät takaapäin, potkaisivat häntä päähän ja sysäsivät hänet alas betoniportaita. »He istahtivat hänen päälleen, hakkasivat häntä ja potkivat häntä päähän», kertoo Kimbal, joka oli istunut Elonin vieressä. »Kun he lopettivat, en tunnistanut hänen kasvojaan. Ne olivat paisuneet palloksi, josta silmät vaivoin erottuivat.» Elon vietiin sairaalaan, ja hän oli viikon poissa koulusta. Vielä kymmeniä vuosia myöhemmin hänelle tehtiin korjausleikkauksia, joilla yritettiin oikoa hänen nenänsä kudoksia.

Nuo arvet olivat kuitenkin vähäisiä verrattuna henkisiin arpiin, joita aiheutti Elonin isä, Errol Musk. Hän oli insinööri, ilkimys ja karismaattinen haaveilija, joka vielä nykyäänkin kiusaa Elonia. Koulutappelun jälkeen Errol asettui Elonin kasvoja hakanneen pojan puolelle. »Poika oli juuri menettänyt isänsä, sillä tämä oli tehnyt itsemurhan, ja Elon sanoi häntä

tyhmäksi», Errol sanoo. »Elonilla oli taipumus sanoa muita tyhmäksi. Kuinka olisin voinut syyttää sitä lasta?»

Kun Elon viimein pääsi sairaalasta, isä soimasi häntä. »Jouduin seisomaan tunnin, kun hän huusi minulle, nimitti minua idiootiksi ja sanoi, että olen kerta kaikkiaan kelvoton», Elon muistelee. Nuhdesaarna seurannut Kimbal sanoo, että se on hänen elämänsä pahin muisto. »Isä kerta kaikkiaan sekosi, räjähti, kuten usein. Hänessä ei ollut tippaakaan myötätuntoa.»

Elon ja Kimbal eivät enää puhu isänsä kanssa. Kummankin mukaan isän väite, että Elon olisi provosoinnillaan aiheuttanut hyökkäyksen, oli järkyttävä, ja tekijä joutui siitä myöhemmin nuorisovankilaan. He sanovat, että isä on ailahteleva valehtelija, joka kertoo yhtä mittaa fantasioilla kuorrutetuja tarinoita. Ne ovat toisinaan laskelmoituja, toisinaan harhaisia. Hänellä on Jekyll ja Hyde -luonne. Yhtenä hetkenä hän saattaa olla ystävällinen, mutta syyttää seuraavan tunnin tai pidempäänkin loukkauksia. Jokaisen saarnansa päätteeksi hän ilmoitti, kuinka säällittävä Elon oli. Elon joutui vain seisomaan paikoillaan eikä saanut lupaa poistua. »Se oli henkistä kidutusta», Elon sanoo, vaikenee pitkäksi aikaa ja jatkaa hieman tukahduneesti: »Hän totisesti osasi tehdä mistä tahansa hirveää.»

Kun soitan Errolille, hän puhuu minulle melkein kolme tuntia ja sen jälkeen kahden vuoden ajan soittelee ja lähettelee tekstiviestejä. Hän on innokas kertomaan ja lähettää valokuvia mukavista tavaroista, joita hän antoi pojilleen, ainakin silloin kun hänen insinööritoimistonsa pärjäsi hyvin. Jossain vaiheessa hän ajeli Rolls-Roycella, pystytti poikiensa kanssa metsästysmajan erämaahan ja sai raakasmaragdeja eräältä kaivoksenomistajalta Sambiassa, kunnes bisnes romahti.

Hän kuitenkin myöntää kannustaneensa fyysiseen ja henkiseen kovuuteen. »Heidän kokemuksensa minun kanssani olisivat saaneet *veldskoolin* tuntumaan kesyltä», hän sanoo ja lisää, että väkivalta yksinkertaisesti kuului oppimiskokemuksiin Etelä-Afrikassa. »Kaksi piti uhria paikoillaan ja kolmas hakkasi tätä halolla naamaan ja sen sellaista. Uudet pojat joutuivat ensimmäisenä päivänään tappelemaan koulun roiston kanssa.» Errol tunnustaa ylpeästi, että hän noudatti poikiensa kanssa »äärimmäisen tiukkaa, vaaroja ennakoivaa yksinvaltaa». Sitten hän katsoo asiakseen lisätä: »Elon on myöhemmin soveltanut samaa tiukkaa yksinvaltiutta itseensä ja muihin.»

»Vastoinkäymiset muovasivat minut»

»Joku sanoi kerran, että jokainen mies yrittää vastata isänsä odotuksia tai sovittaa tämän virheet», Barack Obama kirjoittaa muistelmissaan, »ja kaipa se voi selittää minun erityisvikani.» Elon Muskin tapauksessa isän vaikutus hänen psyykeensä on säilynyt, vaikka hän on hän monta kertaa yrittänyt karkottaa sen sekä fyysisesti että psykologisesti. Hänen mielialansa kiertävät kehää valosta pimeyteen, terävästä hassahtaneeseen, välinpitämättömästä tunteelliseen, ja toisinaan hän syöksyy »demonimoodiin», jota hänen ympärillään olevat pelkäävät. Toisin kuin isänsä, hän välittää lapsistaan, mutta kaikessa muussa hänen käyttäytymisensä huokuu vaaraa, jota vastaan on taisteltava kaiken aikaa: kauhukuvasta, että »hän voisi muuttua isänsä kaltaiseksi», kuten hänen äitinsä asian ilmaisi. Kielikuva esiintyy mytologiassa yhä uudelleen. Missä määrin *Star Wars*-sankarin eepinen etsintä edellyttää Darth Vaderin perinnökseen jättämien demonien pois manaamista ja painiskelua Voiman pimeän puolen kanssa?

»Luulen, että sellainen lapsuus kuin hänen Etelä-Afrikassa kokemansa pakottaa jollain lailla sulkeutumaan emotionaalisesti», sanoo Muskin ensimmäinen vaimo, Justine, joka on Muskin kymmenestä elossa olevasta lapsesta viiden äiti. »Jos isä nimittelee yhtä mittaa ääliöksi, ainoa mahdollinen reaktio voi olla kytkeä sisimmästä pois päältä kaikki, mikä voisi avata emotionaalisen ulottuvuuden, jonka käsittelemiseen ei ole välineitä.» Muskista saattoi tulla tuon emotionaalisen katkaisimen vuoksi tunteeton, mutta se teki hänestä myös riskejä ottavan uudistajan. »Hän oppi sulkemaan pelon pois mielestään», Justine sanoo. »Jos sulkee sen, saattaa joutua sulkemaan pois myös muuta, kuten ilon ja empatian.»

Lapsuuden aiheuttama traumaperäinen stressioireyhtymä myös juurrutti häneen tarpeen kaihtaa tyytyväisyyttä. »En todellakaan usko, että hän osaa rentoutua ja nauttia menestyksestä ja haistella kukkia», sanoo Claire Boucher, Grimesin nimellä tunnettu taiteilija, joka on Muskin lapsista kolmen äiti. »Hänet luultavasti kasvatettiin lapsena ajattelemaan, että elämä on kipua.» Musk on samaa mieltä. »Vaikeudet ovat muovanneet minut», hän sanoo. »Kipukynnykseni on noussut korkeaksi.»

Vuonna 2008 Muskilla oli elämässään erityisen helvetillinen jakso sen jälkeen, kun hänen kolme ensimmäistä SpaceX-rakettiaan olivat räjäh-

täneet ja Tesla oli konkurssin partaalla. Sen aikana hän saattoi herätä huutoon ja kertoa Talulah Rileyille, josta tulisi hänen kolmas vaimonsa, kauheista asioista, joita hänen isänsä oli aikoinaan sanonut. »Kuulin hänen käyttävän itsekin noita ilmauksia», Riley sanoi. »Niillä on ollut tuntuva vaikutus hänen toimintatapoihinsa.» Kun Musk kertaili noita muistoja, hän saattoi muuttua poissaolevaksi ja näyttää katoavan teräksenväristen silmiensä taakse. »Luulen, ettei hän ollut tietoinen siitä, kuinka menneisyyden asiat edelleen vaikuttivat häneen, sillä hän katsoi niiden kuuluvan vain lapsuuteensa», Talulah sanoi. »Mutta hänessä on säilynyt lapsekas, melkein keskenkasvuinen puoli. Miehen sisällä on edelleen lapsi, joka seisoo isänsä edessä.»

Siinä noidankattilassa Musk kehitti itselleen suojakuoren, jonka vuoksi hän on ajoittain näyttänyt avaruusoliolta, ikään kuin hänen Mars-hankkeensa olisi pyrkimystä palata kotiin ja halu rakentaa ihmisen kaltaisia robotteja olisi hengenheimolaisuuden etsintää. Tuskin kukaan yllättyisi, jos hän repäisisi paitansa ja kävisi ilmi, ettei hänellä ole napaa ja ettei hän ole syntynyt tällä planeetalla. Lapsuus teki hänestä kuitenkin myös inhimillisen, kovan mutta samalla haavoittuvan pojan, joka päätti lähteä tavoittelemaan suuria päämääriä.

Muskille kehittyi palavaa intoa, joka peittää höpsöyden, ja höpsöyttä, joka peittää palavan innon. Hän on tuntenut itsensä hieman epämurkavaksi omassa kehossaan kuin ainakin iso mies, joka ei ole koskaan urheilut. Siksi hän saattaa harppoa kuin määrätietoinen karhu ja ottaa tanssiaskelia, jotka näyttävät robotin opettamilta. Hän saattaa puhua tarpeesta vaalia inhimillisen tietoisuuden liekkiä, selvittää maailmankaikkeuden saloja ja keinoja pelastaa planeettamme vakuuttavasti kuin profeetta. Alkuun luulin, että se on enimmäkseen roolin vetämistä, kannustuspuhetta tiimille ja podcast-fantasioita lapsimieheltä, joka on lukenut *Linnunradan käsikirjan liftareille* vähän liian monta kertaa. Mutta mitä enemmän näin sellaista, sitä enemmän aloin uskoa, että osittain juuri hänen kutsumuksen tunteensa kannustaa häntä. Siinä missä muut yrittäjät koettavat kehittää itselleen maailmankuvan, Musk kehittää itselleen kosmisen kuvan.

Taustansa ja aivojensa kiinteiden kytkentöjen takia Musk on ajoittain ollut tunteeton tai impulsiivinen. Se on johtanut myös poikkeuksellisen korkeaan riskinsietokykyyn. Hän pystyy arvioimaan riskejä kylmästi mutta myös ottamaan niitä kiihkeästi. »Hän tuntuu nauttivan niistä ja olevan

toisinaan jopa koukussa niihin. Elon kaipaa riskejä niiden itsensä vuoksi», sanoo Peter Thiel, josta tuli Muskin yhtiökumppani PayPalin varhaisina aikoina.

Muskista on tullut yksi niistä, jotka tuntevat olevansa eniten elossa hurrikaanin lähestyessä. »Synnyin myrskyä varten eikä tyven sovi minulle», Andrew Jackson sanoi kerran. Sama pätee Elon Muskiin. Hänelle on kehittynyt piiritetyn mielenlaatu, johon kuuluu toisinaan suoranainen hinku myrskyyn ja dramatiikkaan sekä töissä että romanttisissa suhteissa, joita hänen on ollut vaikea pitää yllä. Kun hän on kohdannut tuskallisia vaikeuksia, paine on usein valvottanut häntä öisin ja saanut oksentamaan. Mutta se on myös antanut tarmoa. »Hän on draamamagneetti», sanoo Kimbal. »Se on hänen pakkomielteensä, elämänsä teema.» Kun kirjoitin Steve Jobsista, hänen yhtiökumppaninsa Steve Wozniak sanoi, että suuri kysymys kuuluu: *Oliko hänen pakko olla niin häijy? Niin karkea ja julma? Niin koukussa dramatiikkaan?* Kun esitin lopuksi samat kysymykset Wozista itsestään, hän vastasi, että jos hän olisi johtanut Applea, hän olisi ollut ystävällisempi. Hän olisi kohdellut kaikkia kuin perheenjäseniä eikä olisi jaellut potkuja ylimalkaisesti. Sitten hän vaikeni hetkeksi ja lisäsi: »Mutta jos minä olisin johtanut Applea, emme ehkä olisi koskaan tehneet Macintoshia.» Siitä päästään kysymykseen Elon Muskista: olisiko hän voinut olla kesympi samaan aikaan, kun hän suunnitteli Mars-lentoja ja sähköisten ajoneuvojen tulevaisuutta?

Vuoden 2022 alussa takana oli vuosi, jonka kuluessa SpaceX oli tehnyt kolmekymmentäyksi onnistunutta rakettilaukaisua, Tesla oli myynyt melkein miljoona autoa ja Muskista oli tulossa maailman rikkain mies. Silloin hän puhui minulle surumielisesti pakkomielteestään lietsoa dramatiikkaa. »Minun täytyy muuttaa ajattelutapani pois kriisimoodista, jossa se on ollut jo suunnilleen neljätoista vuotta tai mahdollisesti koko ikäni», hän sanoi.

Lausahdus oli toive, ei mikään uudenvuodenlupaus. Samaan aikaan kun hän esitti sen, hän osteli jo salaa maailman äärimmäisen leikkikentän, Twitterin, osakkeita. Huhtikuussa hän livahti Havaijille taloon, jonka omisti hänen mentorinsa ja Oraclen perustaja Larry Ellison, seurassaan näyttelijä ja ajoittainen tyttöystävä Natasha Bassett. Hänelle oli tarjottu paikkaa Twitterin hallituksessa, mutta tuona viikonloppuna hän tuli siihen tulokseen, ettei se riittänyt. Luonteensa mukaisesti hän halusi täydelli-

sen vallan. Niinpä hän päätti tehdä vihamielisen tarjouksen ostaa koko yhtiö. Sen jälkeen hän lensi Vancouveriin tapaamaan Grimesiä. Perillä hän valvoi tämän kanssa aamuviiteen ja pelasi uutta sota- ja imperiuminrakennuspeliä, *Elden Ringiä*. Heti sen jälkeen hän ampui suunnitelmansa lähtölaukauksen, meni Twitteriin ja ilmoitti: »Olen tehnyt tarjouksen.»

Vuosien mittaan aina, kun Elon on ollut synkällä tuulella tai tuntenut itsensä uhatuksi, hän on mielessään palannut koulun pihalla kokemiinsa kauhuihin. Nyt hänellä oli tilaisuus saada haltuunsa ikioma leikkikenttä.

Seikkailijat

Joshua ja Winnifred Haldeman

Elon Muskin viehtymys riskeihin oli sukuvika. Siinä suhteessa hän tuli isoisäänsä, Joshua Haldemaniin, rämäpäiseen seikkailijaan, jolla oli vahvoja mielipiteitä ja joka oli kasvanut maatilalla Kanadan keskiosien karuilla tasangoilla. Hän opiskeli kiropraktiikan tekniikoita Iowassa ja palasi sen jälkeen kotikaupunkiinsa Moose Jaw'n lähelle, missä hän kesytti hevosia ja antoi kiropraktiikkahoitoja ruokaa ja asuntoa vastaan.

Haldeman pystyi lopulta ostamaan oman maatilan, mutta hän menetti sen 1930-luvun suuren laman aikaan. Muutaman seuraavan vuoden hän työskenteli cowboyna, rodeoesiintyjänä ja rakennustyöläisenä. Yksi hänen pysyvistä piirteistään oli seikkailunhalu. Hän meni naimisiin ja erosi, matkusti kulkurina tavarajunien kyydissä ja salamatkustajana eräällä valtamerialuksella.

Maatilan menetyksellä hänestä tuli aktiivinen jäsen puolueessa nimeltä Social Credit Party. Se kannatti ajatusta kansalaisille annettavista ilmaisista hyvityseteleistä, joita he voisivat käyttää kuin käteistä rahaa. Liikkeessä oli konservatiivinen fundamentalistinen juonne ja antisemitistinen vivahde. Sen ensimmäinen kanadalainen johtaja arvosteli ankarasti »kulttuuristen ihanteiden vääristelyä», sillä »valta-asemissa on suhteettoman paljon juutalaisia». Haldeman kohosi puolueen valtakunnallisen neuvoston puheenjohtajaksi.

Hän liittyi myös liikkeeseen nimeltä Teknokratia, jonka mielestä teknokraattien pitäisi johtaa maata poliitikkojen asemesta. Liike julistettiin tilapäisesti laittomaksi Kanadassa, sillä se vastusti maan osallistumista

toiseen maailmansotaan. Haldeman uhmasi kieltoa julkaisemalla sanomalehdessä liikettä tukevan mainoksen.

Jossain vaiheessa hän halusi oppia seuratansseja ja tapasi niiden merkeissä Winnifred Fletcherin, joka oli yhtä seikkailunhaluinen kuin hän. Winnifred oli mennyt kuusitoistavuotiaana töihin Moose Jaw'n *Times Heraldin*, mutta hän haaveili tanssijan ja näyttelijän urasta. Niinpä hän matkusti junalla Chicagoon ja sitten New Yorkiin. Palattuaan hän perusti Moose Jaw'hon tanssikoulun, johon Haldeman ilmaantui tunneille. Kun Haldeman pyysi Winnifredia ulos syömään, tämä vastasi: »En tapaile asiakkaitani.» Niinpä Haldeman lopetti tunnit ja pyysi uudestaan. Muutama kuukauden kuluttua hän kysyi: »Milloin menet naimisiin kanssani?» Winnifred vastasi: »Huomenna.»

He saivat neljä lasta, mukaan lukien kaksostytöt, Mayen ja Kayen, jotka syntyivät 1948. Ollessaan eräänä päivänä autoajelulla Joshua äkkäsi myytävänä-kyltin yksimoottorisesta Luscombe-lentokoneesta, joka kökötti jonkun farmarin pellolla. Hänellä ei ollut käteistä rahaa, mutta hän taivutteli farmarin vaihtamaan koneen hänen autoonsa. Ostos oli harkitsematon, sillä Joshua ei osannut lentää. Hän palkkasi jonkun viemään hänet lentäen kotiin ja opettamaan lentämään.

Perhe alettiin tuntea Lentävinä Haldemaneina. Joshua Haldemania luonnehdittiin kiropraktikoiden ammattijulkaisussa »ehkä huomattavimmaksi hahmoksi lentävien kiropraktikkojen historiassa», mikä oli kapeahko mutta paikkansapitävä kehu. Mayen ja Kayen ollessa kolmen kuukauden ikäisiä perhe osti suuremman yksimoottorisen koneen, Bellancan, jolloin taaperot alettiin tuntea »lentävinä kaksosina».

Omituisten, vanhoillisten, populististen mielipiteidensä mukaisesti Joshua alkoi uskoa, että Kanadan valtio kahmii liikaa valtaa yksilöiden elämässä ja että maa on muuttunut liian pehmoiseksi. Niinpä hän päätti vuonna 1950 muuttaa Etelä-Afrikkaan, jossa oli vielä vallalla valkoinen apartheidkomento. He purkivat Bellancan osiksi, jotka he pakkasivat kuljetuslaatikoihin, ja nousivat Kapkaupunkiin seilaavaan rahtilaivaan. Joshua tuumi haluavansa asua sisämaassa, joten he suuntasivat Johannesburgiin, jonka valkoisista asukkaista suurin osa puhui afrikaansin asemesta englantia. Mutta kun he lensivät Pretorian yläpuolella ja jakarandapuut kukkivat laventelinsininä, Joshua kuulutti: »Tänne me jäämme.»

Kun Joshua ja Winnifred olivat olleet nuoria, Moose Jaw'hon oli saa-

punut huijari William Hunt, joka tunnettiin (tai ainakin hän itse tunsii) »Suurena Farinina». Hän kertoi tarinoita muinaisesta »kadonneesta kaupungista», jonka hän oli nähnyt kulkiessaan Kalaharin autiomaan poikki Etelä-Afrikassa. »Tuo satuilija näytti isoisälleni kuvia, jotka olivat selvästi väärennetyjä, mutta isoisä alkoi uskoa ja päätti, että oli hänen tehtävänsä löytää kaupunki», Musk kertoo. Afrikkaan muutettuaan Haldemanit tekivät joka vuosi kuukauden pituisen retken Kalahariin ja etsivät tuota legendaarista kaupunkia. He metsästivät itse ruokansa ja nukkuivat kivääri vieressään pitääkseen leijonat loitolla.

Perhe omaksui moton: »Elä vaarallisesti – varovasti.» He lensivät pitkiä matkoja muun muassa Norjaan, tulivat ykkösiksi yli 19 300 kilometrin pituisessa Kapkaupunki–Alger-rallissa ja lensivät ensimmäisinä yksimoottorisella koneella Etelä-Afrikasta Australiaan. »He joutuivat poistamaan koneesta takaistuimet saadakseen tilaa polttoainesäiliöille», Maye muisteli myöhemmin.

Joshua Haldemanin riskinotto kostautui lopulta. Hän sai surmansa, kun hänen lento-oppilaansa törmäsi voimalinjaan ja kone syöksyi maahan. Hänen tyttärenpoikansa Elon Musk oli siihen aikaan kolmivuotias. »Hän tiesi, että oikeat seikkailut vaativat riskinottoa», Musk sanoo. »Riskit antoivat hänelle tarmoa.»

Joshua istutti saman hengen toiseen kaksostyttäristään, Elonin äitiin Mayeen. »Tiedän voivani ottaa riskin, kunhan olen valmistautunut siihen», Maye sanoo. Nuorena opiskelijana hän pärjäsi hyvin matematiikassa. Hän oli myös silmäänpistävän hyvännäköinen. Hän oli pitkä ja sinisilmäinen, ja hänellä oli korkeat poskipäät ja veistoksellinen leuka. Viisitoistavuotiaana hän alkoi työskennellä mallina ja esiintyi lauantaiaamuisin tavaratalojen lavanäytöksissä.

Suunnilleen siihen aikaan hän tapasi lähitienoolta pojan, joka oli niin ikään silmäänpistävän hyvännäköinen, joskin sulavaan ja lipevään tapaan.

Errol Musk

Errol Musk oli seikkailija ja keplottelija, joka etsi kaiken aikaa seuraavaa tilaisuutta. Hänen äitinsä, Cora, oli kotoisin Englannista, missä tämä oli lopettanut koulunkäynnin neljätoistavuotiaana ja mennyt töihin tehtaaseen, jossa valmistettiin hävittäjäkoneiden runkoja. Sen jälkeen hän

nousi Etelä-Afrikkaan menevään pakolaislaivaan. Siellä hän tapasi Walter Muskin, kryptografian ja sotilastiedustelu-upseerin, joka punoi Egyptissä juonia saksalaisten jujuttamiseksi valeaseilla ja valonheittimillä. Sodan jälkeen hän ei tehnyt paljon muuta kuin istui hiljaa nojatuolissa, joi ja käytti kryptologisia taitojaan ristisanatehtäviin. Niinpä Cora jätti hänet, matkusti Englantiin heidän kahden poikansa kanssa, osti Buickin ja palasi Pretoriaan. »Hän oli vahvin ihminen, jonka olen koskaan tavannut», Errol sanoi.

Errol hankki insinöörin paperit ja osallistui hotellien, ostoskeskusten ja tehtaiden rakentamiseen. Työn ohella hän mielellään restauroi vanhoja autoja ja lentokoneita. Hän puuhasteli myös politiikassa, voitti vaaleissa apartheidia kannattavan Kansallispuolueen buurijäsenen ja nousi Pretorian kaupunginvaltuustoon yhtenä sen harvoista englantia puhuvista jäsenistä. *Pretoria News* raportoi 9. maaliskuuta 1972 valinnasta otsikolla: »Reaktio vakiintunutta järjestelmää vastaan.»

Haldemania tapaam Errol rakasti lentämistä. Hän osti kaksimoottorisen Cessna Golden Eaglen, jolla hän lennätti television kuvausryhmiä metsästysmajalleen, jonka hän oli rakentanut metsään. Etsiessään koneelle ostajaa vuonna 1986 hän laskeutui eräälle kentälle Sambiassa, missä muuan panamanitalialainen yrittäjä tarjoutui ostamaan sen. He sopivat hinnan, mutta käteisen rahan asemesta Errol sai osan smaragdeista, joita kaivettiin yrittäjän Sambiassa omistamista kolmesta pienestä kaivoksesta.

Sambiassa oli siihen aikaan kolonialismin jälkeinen musta hallitus, mutta toimivaa byrokratiaa siellä ei ollut, joten kaivosta ei ollut rekisteröity. »Jos sen rekisteröisi, käteen ei jäisi mitään, sillä mustat veisivät kaiken», Errol sanoi. Hän moitti Mayen vanhempia rasisteiksi ja väitti, ettei hän itse ollut. »Minulla ei ole mitään mustia vastaan, mutta he nyt vain ovat erilaisia kuin minä», hän sanoo minulle rönsyilevässä puhelinkeskustelussa.

Errolilla ei koskaan ollut omistusoikeutta kaivokseen, mutta hän laajensi toimintaansa tuomalla maahan raakasmaragdeja ja hiotuttamalla ne Johannesburgissa. »Moni tuli luokseni varastettujen pakettien kanssa», hän sanoo. »Ulkomaanmatkoilla myin smaragdeja jalokivikauppiaille. Se oli salamyhkäistä touhua, sillä siinä ei ollut mitään laillista.» Sen jälkeen kun Errolin smaragdibisnes oli tuottanut 210 000 dollaria, se romahti 1980-luvulla, kun venäläiset loivat laboratorioissa keinosmaragdin. Hän menetti kaikki smaragditulonsa.

Heidän avioliittonsa

Errol Musk ja Maye Haldeman alkoivat seurustella nuorina teini-ikäisinä. Heidän suhteensa oli alusta saakka täynnä menoa ja meininkiä. Errol kosi kerran toisensa jälkeen, mutta Maye ei luottanut häneen. Kun Maye sai tietää, että Errol petti häntä, hän meni pois tolaltaan niin, että itki viikon eikä pystynyt syömään. »Laihduin surusta neljä ja puoli kiloa», hän muistelee. Osittain sen ansiosta hän voitti paikallisen kauneuskilpailun. Hän sai palkinnoksi 150 dollaria, kymmenen lippua keilahalliin ja finalistin paikan Miss Etelä-Afrikka -kilpailussa.

Valmistuttuaan collegesta Maye muutti Kapkaupunkiin luennoimaan ravinto-opista. Errol tuli vierailulle, toi mukanaan kihlasormuksen ja kosi. Hän lupasi muuttaa tapansa ja pysyä uskollisena, kunhan he menisivät naimisiin. Maye oli juuri katkaissut välit toisen uskottoman poikaystävän kanssa, lihonut melkoisesti ja pelkäsi, ettei pääsisi koskaan naimisiin. Siksi hän suostui.

Hääiltana Errol ja Maye lähtivät halvalla lennolla Eurooppaan viettämään kuherruskuukautta. Ranskassa Errol osti *Playboy*-lehtiä, jotka olivat Etelä-Afrikassa kiellettyjä, ja lojui sitten Mayen suureksi ärtymykseksi katselemassa niitä matalalla hotellisängyllä. Riidat muuttuivat pureviksi. Kun he olivat palanneet Pretoriaan, Maye harkitsi yrittävänsä päästä pois avioliitosta. Pian hänellä alkoi kuitenkin olla aamupahoinvointia. Hän oli tullut raskaaksi heidän toisena häämatkayönään Nizzassa. »Oli selvää, että oli ollut virhe mennä hänen kanssaan naimisiin, mutta nyt sitä oli mahdotonta perua», Maye muistelee.

**»Niille, joita olen loukannut,
haluan sanoa vain,
että minä keksin uudestaan sähköauton
ja aion lähettää ihmisiä avaruusaluksella Marsiin.
Luulitteko, että olisin
vain tavallinen rento tyyppi?»**

www.wsoy.fi

99.1

ISBN 978-951-0-48617-7